

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ
ХАРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ФІНАНСІВ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

VI Всеукраїнська науково-практична конференція

«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ»

Збірник матеріалів

23 листопада 2018 р.

Харків, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018

Рекомендовано до видання Вченою радою фінансового факультету
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця (протокол № 4 від 15.11.2018 р.)

Редакційна колегія збірника (оргокомітет конференції):

Пономаренко В. С.	д. е. н., проф., ректор ХНЕУ ім. С. Кузнеця (голова оргкомітету);
Внукова Н. М.	д. е. н., проф., зав. кафедри управління фінансовими послугами ХНЕУ ім. С. Кузнеця (заступник голови);
Проноза П. В.	д. е. н., проф., декан фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця;
Журавльова І. В.	д. е. н., проф., зав. кафедри фінансів ХНЕУ ім. С. Кузнеця;
Маковоз О. С.	к.е.н., доц., зав. кафедри економіки і фінансів ХНУВС;
Колодізєв О. М.	д. е. н., проф., зав. кафедри банківської справи ХНЕУ ім. С. Кузнеця;
Сердюков К. Г.	к. е. н., доц., директор Харківського інституту фінансів ХНТЕУ;
Тарасенко В. В.	завідувач філії Академії фінансового моніторингу у Східному регіоні;
Тищенко В. Ф.	д. е. н., доц., зав. кафедри митної справи та оподаткування ХНЕУ ім. С. Кузнеця;
Успенко В. І.	к. т. н., проф., завідувач кафедри фінансів та кредиту ХНУБА;
Андрійченко Ж. О.	к. е. н., доцент кафедри управління фінансовими послугами ХНЕУ ім. С. Кузнеця (відповідальний секретар).

Сучасні проблеми фінансового моніторингу: Збірник матеріалів VI
с56 Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 листопада 2018 р.). –
Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТОВ «ТО Ексклюзив», 2018. – 160 с.

ISBN 978-617-7204-82-3

У збірнику за матеріалами конференції представлені оригінальні авторські бачення вирішення сучасних проблем фінансового моніторингу.

Видання призначене для фахівців органів державного контролю, викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

ББК 65.26я4

роботи серед роботодавців для забезпечення підвищення рівня заробітної плати найманих працівників [2].

Нові підходи в реалізації повноважень Державної служби України з питань праці, передбачені Порядком здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2017 року № 295 «Деякі питання реалізації статті 259 Кодексу законів про працю України та статті 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», довели свою ефективність у вирішенні проблеми незадекларованої праці. Зокрема, у 2017 р. інспекторами праці виявлено у 2,7 рази більше незадекларованих працівників, ніж у 2016 р. [3].

При цьому зазначимо, що незадекларована праця залишається за своєю суттю важко вимірюваною. Тому більш дієвим заходом боротьби з неофіційним працевлаштуванням наразі залишається застосування штрафних санкцій, розмір яких повинен бути суттєвим.

Головною умовою подолання явища незадекларованої праці має бути виважені дії держави для досягнення балансу між консультаціями роботодавців і найманих працівників щодо застосування фінансових санкцій та каральних інструментів ККУ. Хоча, звісно, ця проблема багатоаспектна.

Література:

1. Зверук Л.А. Бюджетна безпека як важливий пріоритет розвитку бюджетної системи України / Л.А. Зверук // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», серія «Економічні науки». - №2 (2). - 2017. - с.35-39.
2. Баранник Л.Б. Бюджетная безопасность в контексте социальной стабильности / Л.Б. Баранник // Научные записки Национального университета «Острожская академия»: зб. наук. пр. - 2017. - № 4 (32). - С.112-119.
3. Прес-служба Державної фіскальної служби України [Електронне джерело]. - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/353776.html>.
4. Інформаційні матеріали Державної служби України з питань праці [Електронне джерело]. - Режим доступу: <http://dsp.gov.ua>.

УДК 336.71.078.3(477)

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД СУБ'ЄКТІВ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ КЛІЄНТІВ

Внукова Н. М.

Запровадження ризик-орієнтованого підходу до суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) є необхідною вимогою міжнародних стандартів ФАТФ [1].

Відповідно до статей 6 та 16 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом,

фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [4] постає питання із визначення критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення (ФТ/РЗМЗ). Ці критерії встановлено наказом Міністерства фінансів України № 584 від 08.07.2016 року «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення» [5]. Критерій визначається як ознака, характеристика, параметр або їх сукупність, за якими здійснюється оцінка ризику за аналізом ідентифікаційних даних клієнта, інших наявних відомостей та інформації про нього та його діяльність, результатом чого є визначення рівня ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, (ФТ/РЗМЗ) [5]. Завдання із запровадження ризик-орієнтованого підходу внесено до Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року [7].

Критерії розроблені для здійснення СПФМ класифікації своїх клієнтів та виявлення фінансових операцій, що мають ризик та можуть підлягати внутрішньому фінансовому моніторингу.

Ці Критерії використовують у своїй діяльності такі СПФМ: банки, страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи; платіжні організації, учасники чи члени платіжних систем; товарні та інші біржі, що проводять фінансові операції з товарами; професійні учасники фондового ринку (ринку цінних паперів); оператори поштового зв'язку, інші установи, які проводять фінансові операції з переказу коштів; філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України, інші юридичні особи, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги та ін..

Дія ризик-орієнтованого підходу поширюється і на спеціально визначених СПФМ відповідно до статті 8 закону [4]: ріелторів, нотаріусів, адвокатів, адвокатські бюро та об'єднання, аудиторів, аудиторські фірми, суб'єкти господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку, суб'єкти господарювання, що надають юридичні послуги та ін..

СПФМ розробляють власні критерії ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення з урахуванням визначених Міністерством фінансів критеріїв, вимог та рекомендацій, визначених суб'єктом державного фінансового моніторингу, що здійснює державне регулювання та нагляд за діяльністю відповідного суб'єкта, та особливостей діяльності суб'єкта.

За рівнем ризику як ступеня міри ризику легалізації (відмивання) до-

ходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення клієнти поділяються на таких, що мають «низький», «середній», «високий» ризик. що встановлюється СПФМ.

Оцінювання ризику клієнта здійснюється за географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, типом клієнта, видом товарів та послуг, які клієнт отримує від СПФМ.

Оцінка ризику здійснюється щодо клієнтів, яким надаються фінансові або інші послуги та/або з якими встановлюються ділові (договірні) відносини, з урахуванням вимог та рекомендацій щодо управління ризиками, визначених та наданих відповідними СПФМ.

Уперше рівень ризику визначається та фіксується СПФМ під час встановлення ділових (договірних) відносин з клієнтом самотійно та відображається у внутрішніх документах з питань фінансового моніторингу. Метод та порядок оцінки ризику визначається з урахуванням вимог та рекомендацій, визначених Міністерством фінансів України або Держфінмоніторингом, який періодично переглядає власні критерії ризику, а також заходи з управління ризиками з метою їх актуалізації та врахування змін, які відбулися в діяльності самого суб'єкта та в законодавстві у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, (ФТ/РЗМЗ).

Існують певні особливості визначення критеріїв ризику за географічним розташуванням. Це стосується країн, які не виконують у повному обсязі вимоги міжнародних стандартів ФАТФ, належать до переліку офшорних зон, визначених КМУ та ін.. Суб'єкт первинного фінансового моніторингу може скласти власний список ризикових держав.

За типом клієнта критерії ризику визначаються за Переліком осіб, пов'язаних із провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, що формується спеціально уповноваженим органом.

За міжнародними стандартами ФАТФ додатковий контроль здійснюється за публічним діячем, його близькою особою або пов'язаною з ним особою; неприбутковою організацією; іноземною фінансовою установою (крім фінансових установ, які зареєстровані в державах – членах Європейського Союзу, державах – членах FATF), з якою установлюються кореспондентські відносини та ін..

При визначенні критеріїв ризику за видом товарів та послуг, що надаються суб'єктами контролюється сума операції, дистанційні послуги, товари (послуги), визначити вартість яких складно або неможливо, зокрема об'єкти інтелектуальної власності, деякі види послуг, що не мають постійної ринкової вартості, консалтингові, юридичні, аудиторські послуги та ін..

У разі виявлення суб'єктом фінансової операції, яка може мати ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансу-

вання тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, суб'єкт вживає всіх необхідних заходів для з'ясування, чи підлягає така фінансова операція внутрішньому фінансовому моніторингу.

Фінансова операція має ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення у разі, якщо вона має заплутаний або незвичний характер, або це сукупність пов'язаних між собою фінансових операцій, що не мають очевидного економічного сенсу або очевидної законної мети.

Більшість критеріїв ризику для фінансових операцій, які можуть мати ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення стосується операцій з готівкою, переказів, зокрема, міжнародних, операцій з цінними паперами, операцій страхування та ін..

Держфінмоніторингом України затверджено Критерії ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму], але більшість положень залишаються неформалізованими і невизначеними. Положенням про організацію внутрішнього контролю в банках України, затвердженим Постановою Правління Національного банку України № 867 від 29.12.2014 року, зафіксовано поняття «комплаєнс» як – дотримання банком законодавчих норм, ринкових стандартів, а також положень та внутрішніх документів банку, зокрема, процедур щодо організації системи фінансового моніторингу [6].

Банки, які мають розроблені та впроваджені системи ризик-менеджменту, включають ризик-комплаєнс у перелік ризиків, застосовуючи інноваційні методи контролю ризику з обробкою великих масивів інформації за системою комплаєнс-контролю, що забезпечить стабільну роботу фінансової установи [2].

На основі СППР Expert Choice СПФМ можна систематизувати отриману з різних джерел інформацію про критерії ризиковості сумнівних та незвичайних операцій, а також суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що найбільш схильні до здійснення таких операцій.

У цілому найбільший ризик здійснення сумнівних або незвичайних операцій належить банкам, платіжним системам та операторам поштового зв'язку.

Легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, становить помітну загрозу національній й глобальній безпеці, порушує нормальне функціонування держави і її основних економічних інститутів, перешкоджає ринковим перетворенням і контролю над фінансовою системою країни з боку державних органів, викликає недовіру в суспільстві до державних інститутів, створює негативний імідж України у світовому співтоваристві.

Варто також ширше використовувати міжнародний досвід боротьби із цим явищем, створити скоординований системний механізм протидії міжнародним проявам відмивання грошей.

Література

1. Андрійченко Ж. О. Статистичне обґрунтування необхідності запровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу в Україні/ Ж.О. Андрійченко, С.О. Літвінова // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць ХНАДУ. – №2 (17) – 2017. – Харків: ХНАДУ, 2017. – С. 49 – 55.
2. Внукова Н.М. Управління ризиками фінансових установ у сфері фінансового моніторингу / Н.М.Внукова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2018. – Серія «Економіка» . – №8(36). – С. 64-68.
3. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf.
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
5. Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення: Наказ Міністерства фінансів України від 08.07.2016 № 584 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1047-16/print1510224246346787>
6. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України: Постанова Правління Національного банку України № 867 від 29.12.2014 року. [Електронний ресурс]: Режим доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/> .
7. Про схвалення Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1407-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1407-2015-%D1%80>.

ЗМІСТ

ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ	3
Бандурка О. М. Актуальні питання підготовки фахівців з протидії економічним злочинам	3
Єгоричева С. Б. Впровадження ризик-орієнтованого нагляду у системі фінансового моніторингу в Україні	5
Шимків С. А. Роль міжнародних організацій у розбудові системи фінансового моніторингу України	9
Маковоз О. С. Захист результатів інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання як забезпечення фінансової безпеки держави	11
Колодізев О. М. Система комплаєнсу в банках: нові властивості та виклики сучасності	13
Марамзіна Н. В. Питання автоматизації фінансового моніторингу як складової процесу впровадження ЕЦП	17
Баранник Л. Б., Тараненко В. Є. Контроль за незадекларованою працею в контексті бюджетної безпеки та захисту соціальних інтересів громадян	18
Внукова Н. М. Ризик-орієнтований підхід суб'єктів первинного фінансового моніторингу до класифікації клієнтів	20
ДОПОВІДІ НА ЗАСІДАННІ СЕКЦІЇ НАУКОВЦІВ	25
Азізова К. М., Ус Ю. В. Система фінансового моніторингу у банку	25
Алексєєнко І. І., Літвінова А. А., Федоренко В. В. Структурні елементи організації управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання за ринкових умов господарювання фінансовий напрямок діяльності	28
Andriichenko Zh. O., Smoliak V. A. Advantages and disadvantages of outsourcing procedure of clients identification and verification in financial monitoring	30
Ачкасова С. А. Наглядова діяльність регуляторно-наглядових органів України за діяльністю СПФМ щодо порушень вимог у сфері ПВК/ФТРЗ	35
Берест М. М., Дудка М. О. Фінансове забезпечення стійкого розвитку агропромислового сектору економіки як складова підтримки фінансової безпеки держави	38
Беляєва Л. А., Пеняк Ю. С. Конкурентоспроможність як запорука фінансової безпеки підприємств	40
Виганяйло С. М. Захист інформації від несанкціонованого доступу в сучасних сферах господарської діяльності	42
Голофаєва І. П., Зуєва О. В. Механізм управління фінансовими ситуаціями промислових підприємств: моделювання галузевих характеристик і тенденцій зовнішнього середовища	44